

AMELANDSE DUINVALLEIEN VERNIELD

door ALBERT SALMAN

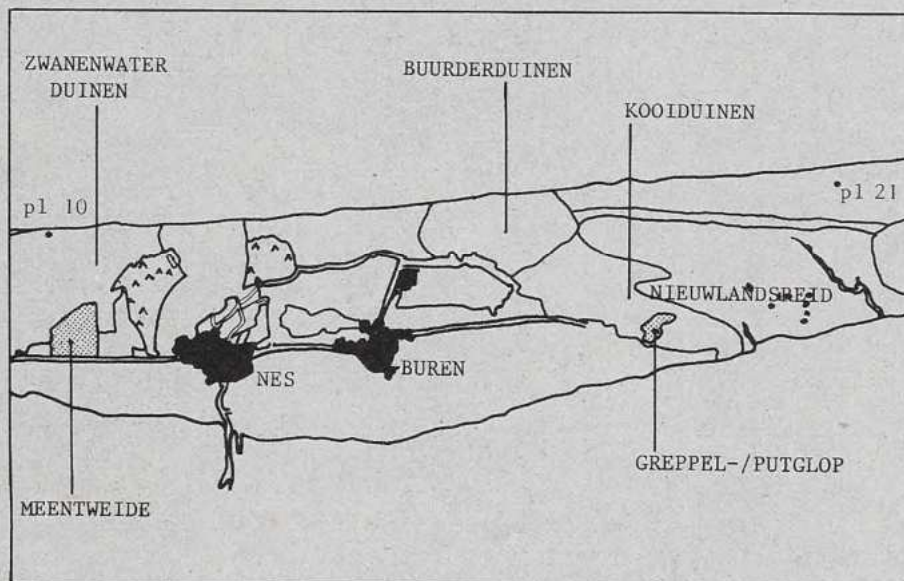
m.m.v TON ROELOFFZEN

Een van de meest ongrijpbare vernielingen van het duingebied in de laatste jaren heeft plaatsgevonden op Ameland. Verschillende vochtige duinvalleien werden door boeren rigoureus ontgonnen. Ondanks acties van natuurbeschermingszijde zijn deze ingrepen nog steeds niet ongedaan gemaakt, zo er al sprake kan zijn van volledig herstel. Op het ogenblik is er nl. nog een juridisch steekspel aan de gang tussen de gemeente Ameland en natuurbeschermers aan de ene kant en boeren aan de andere kant.

Kooiduinen

Enkele van de betreffende valleien liggen in de Kooiduinen, een complex van lage duinruggen, afgewisseld met een groot aantal kleine duinvalleien en een eendekooi. Het gehele complex is op te vatten als de naar het zuid-oosten wijzende 'staart' van het oude Nesser-Buurderduinengebied. Het is een betrekkelijk jong gebied, waar de verstuiwingen nog door gingen tot in het begin van de 20e eeuw. Zeker in het begin van deze eeuw hebben de duinvalleien in de kooiduinen een vochtig tot zeer nat maaiveld gehad. Mede dank zij het (tot de zomer van 1979) konstante, extensieve begrazingsbeheer heeft zich een soortenrijke en hier en daar zeldzame plantengroei kunnen ontwikkelen, zowel op de duinruggen als in de valleien. Deze laatste zijn begroeid met vegetaties van vochtige kalkarme bodem, schrale

Ligging van Meentweide en Greppel-/Putglop

vochtige graslanden met plaatselijk kruipwilgstruweel, vochtige hei en in één vallei berkenbos en kruipwilgstruweel. De gehele Kooiduinen hebben de (voorlopige) bestemming 'Natuurgebied A'.

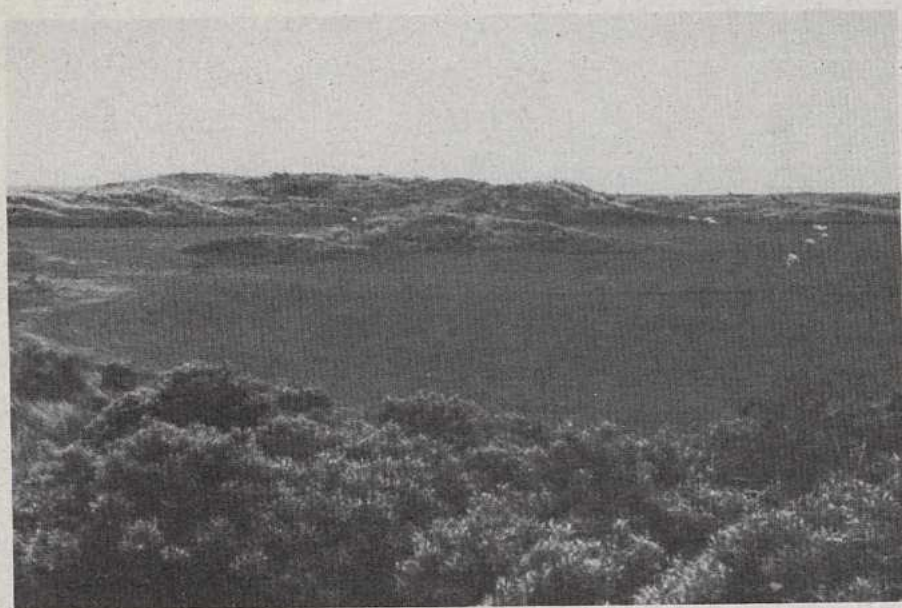
Greppelglop

De grootste vallei in de Kooiduinen is de zgn. Greppelglop, ca. 4½ ha groot. Reeds meerdere malen had de eigenaar (de Maatschappij tot exploitatie van onroerende goederen op het Oosteinde, Oerd en Neerlands Reid B.V.) getracht de oppervlakkige waterafvoer te verbeteren door het uitdiepen van de kleine greppels. Gezien de er tot de zomer van 1979 voorkomende vegetatie heeft dit slechts weinig schadelijke gevolgen voor de biologische waarde gehad. Het extensieve graasbeheer op de vochtige bodem hield een zeer gevarieerde flora in stand met een groot aantal bijzondere soorten. Op de meer begraasde

plaatsen groeide het Zilver-schoonverbond met overgangen naar het Dotterverbond. Hier kwamen naast meer algemene soorten als Kruipend struisgras, Witbol, Gewone zegge, Egelboterbloem, Kruipende boterbloem en Watermunt ook voor: Waternavel, Zilverschoon, Veelbloemige veldbies en Dotterbloem. Op minder begraasde plaatsen was de vegetatie iets 'ruiger'. Kruipwilgstruweel met elementen uit het Biezenknoppen-Pijpestrootjesverbond werd hier aangetroffen, samen met overgangen naar het Dopheideverbond, op drogere plaatsen naar het Borstelgrasverbond. Op lagergelegen delen konden zich soorten uit het Dwergbiezenverbond handhaven. De geringe hoogteverschillen hadden desondanks een duidelijke invloed op de vegetatie, waarin vele overgangssituaties (gradienten) voorkwamen. Tot de zeldzamere soorten behoorden o.a.: Veenpluis, Blauwe zegge, Dwergbloem, Dwergvlas en Waterpostelein. Tot de zeer zeldzame o.a. Ronde zonnedaauw, Rondbladig wintergroen en Moeraswespenorchis.

In het najaar van 1979 heeft de B.V. Neerlands Reid het gehele Greppelglop ontwaterd (door het uitdiepen en doortrekken van de greppel), geëgaliseerd, begreppeld, gefreesd, bemest en met een cultuurgrasmengsel ingezaaid. De oorspronkelijk zo rijke vegetatie staat in schril contrast met wat er na deze ontginning nog te vinden is. Bij een bezoek deze zomer ('81) werden nog slechts 20 algemene voorkomende soorten gevonden, zoals Struisgras, Engels raai-gras, Zachte witbol, Reukgras, Perzikkruid, Kruipende boterbloem, Zilverschoon en Tormen-til. In de greppels stond nog wat Moeraswalstro en Gewoon sterrekroos. Van het eertijds aanwezige reliëf en van de zeldzame vegetaties en plantesoorten bleek dus niet méér over te zijn dan een geëgaliseerde, matig vochtige en voedselrijke graslandvegetatie.

Nadat de ontginning ontdekt

Het geëgaliseerde en ontgonnen Greppelglop

was, heeft de Waddenvereniging op 13 februari 1980 het College van Burgemeesters en Wethouders van Ameland verzocht om ervoor te zorgen dat de ingrepen ongedaan gemaakt zouden worden en dat verdere aantasting van het gebied voorkomen zou worden. Het betrof immers een terrein met bestemming 'Natuurgebied' en er was geen sprake van vergunningen.

Het College reageerde aanvankelijk niet op het verzoek van de Waddenvereniging. Op 18 april 1980 ging deze in beroep krachtens de Wet AROB (Administratieve Rechtspraak Overheid-beslissingen) tegen de kennelijke weigering van Ameland tot toepassing van 'politiedwang'. Reeds op 25 april besloten B & W alsnog om de B.V. Neerlands Reid te dwingen om de oude toestand in het Greppelglop te herstellen. Hiertegen ging de B.V. in beroep, hetwelk op 8 september door het College van B & W verworpen werd. En opnieuw volgde een beroep van de B.V. krachtens de Wet AROB bij de Raad van State. Hierover is nog steeds geen uitspraak gedaan.

Daarnaast deed het Staatsbosbeheer aangifte bij de Officier van Justitie van het uitsteken van de in Nederland beschermde soorten Ronde zonnedaauw en Moeraswespendorchis, alsmede de speciaal in Friesland beschermde soorten Rondbladig wintergroen en Dotterbloem. De B.V. werd hiervoor veroordeeld tot een geldboete (f150,-). Helaas kan met dit bedrag geen nieuwe

vochtige vallei gecreëerd worden....

Tenslotte kwam ook de Friese Milieuraad (de provinciale milieufederatie) in actie tegen de vernielingen. Zij verzochten op 10 juni 1980 de Officier van Justitie te Leeuwarden om strafvervolgung in te stellen en in ieder geval te vorderen, dat de ingrepen ongedaan worden gemaakt.

Putglop

Een aangrenzende vallei in de Kooидуinen, het zgn. Putglop, heeft ook reeds van de ontginningswoede te lijden gehad. Daar werden in het najaar van 1979 op een drietal plaatsen wallen opgeworpen met duinzand, om overigens niet geheel duidelijke redenen. Bovendien bleek deze zomer dat er-evenals in het Greppelglop-recentelijk gier uitgereden was. En ongetwijfeld niet voor de eerste keer. Het oorspronkelijke reliëf was echter nog aanwezig, waardoor er nog een zekere variatie in plantengroei aanwezig was. Typische duinvalleisoorten als Waternavel, Zeegroene-, Blauwe- en Gewone zegge kwamen nog volop voor, evenals Tormentil, die de vegetatie hier en daar domineerde. Toch maakt de vallei al een sterk verarmde indruk. In totaal werden slechts 25 soorten aangetroffen, waaronder geen enkele zeldzame duinsoort. Verdere verarming is onvermijdelijk als het beheer niet snel verbetert.

Meentweide

Niet alleen in de Kooiduinen,

maar ook op een aantal andere plaatsen zijn terreinen 'verbeterd' t.b.v. de landbouw. Zo werd in april 1980 geconstateerd, dat de zgn. Meentweide (een 5½ ha groot terrein aan de binnenduintrand bij Nes met als hoofdbestemming 'Natuurgebied B') was 'gescheurd', geëgaliseerd en begreppeld en dat het erin liggende plasjé (het restant van een oude slenk) voor de helft dichtgeschoven is. De rijke vegetatie van het tot dan toe extensief beweidde vochtige grasland maakte plaats voor bemest cultuurgrasland, waardoor het ook als rust- en fourageerplaats voor (jonge) weidevogels, wulpen en kluten, sterk aan waarde inboette. Op 13 juli 1980 protesteerde de Friese Milieuraad tegen deze ingreep bij de gemeente Ameland. Het College van B & W besloot op 11 februari 1981 om de schuldigen ('Dorp Nes der gemeente Ameland t.b.v. de ingezetenen-veehouders van dat dorp') te dwingen om de Meentweide in de oude staat te herstellen. Een AROB-beroep hiertegen van het 'Dorp Nes' werd op 25 juni door B & W niet ontvankelijk verklaard, omdat het 'Dorp Nes', die het terrein pacht van de gemeente Ameland, geen rechtspersoonlijkheid bezit in de zin van de Wet AROB. Hiertegen is het 'Dorp Nes' in beroep gegaan bij de Raad van State in de hoop als rechtspersoon erkend te worden, zodat het College van B & W van Ameland het AROB-beroep alsnog in behandeling zal nemen. Aldus is de kern van de zaak verdrogen door een jaren vergende juridische haarkloverij.

Daarnaast zijn er nog een aantal kleinere aantastingen, waarvoor in het algemeen geen vergunning verleend is. In een enkel geval was die er wel, bijvoorbeeld voor een grasland bij Balum.

Herstel

Zo er al ooit van volledig herstel sprake kan zijn, de huidige gang van zaken geeft weinig hoop voor een toekomstig herstel van de aangerichte schade. Enerzijds duren alle procedures dermate lang, dat er verschillende jaren achtereen bemesting kan plaatsvinden. Anderzijds is er ook nauwelijks sprake van echte verplichtingen tot herstel: er wordt i.h.a. slechts de verplichtingen opgelegd om de be-

mesting te beëindigen en de greppels te dempen. Nodig zou zijn om de bovenlaag van de valleien af te plaggen dan wel jaren achtereen een maaibeheer in te stellen om de gevolgen van de bemesting teniet te doen. Bovendien zouden er pogingen in het werk gesteld moeten worden

om het reliëf weer enigszins te herstellen. En dat uiteraard op kosten van de schuldigen. Dan is er tenminste ook sprake van enige sancties. Thans is er nauwelijks enige bestraffing, hetgeen de neiging om door te gaan met de ontginningen ook bijzonder groot maakt. Er valt

namelijk niets te verliezen. En het meest pikante van de hele zaak is nog wel, dat de financiële armslag die de boeren hebben om de ontginningen te financieren, juist de laatste jaren vergroot is door de beheerssubsidies voor ganzenschade...

UIT DE REGIO

KATWIJKSE SLUIZEN

Binnen afzienbare tijd zal het Hoogreemraadschap van Rijnland beginnen aan de bouw van nieuwe uitwaterende sluisen van de Oude Rijn bij Katwijk. Deze sluisen zullen eerst aangelegd worden in een nieuw te graven kanaal ten noorden van het huidige. Daarvoor zal een strook duin van 100 à 200 meter moeten wijken. Naast het nieuw te graven kanaal zal een zanddepot aangelegd worden op een thans als paardenwei gebruikt duingrasland, waar onder meer Kegelsilene, Krielparnassia, Handjesgras en Kruisdistel voorkomen. Dit zand zal, na het gereed komen van de nieuwe sluisen, in het huidige kanaal worden gestort, waardoor een fraaie groeiplaats van gewoon lepelblad vernietigd zal worden.

ZANDVOORT

Op 9 september j.l. was er een voorlichtingsavond over het onderzoek naar oplossingen voor de verkeersproblemen in Zuid-Kennemerland.

Het blijkt mogelijk te zijn het recreatieve verkeer van en naar Zandvoort met een aangepaste verkeersregeling en enkele kruispuntrekonstrukties goed te verwerken op het bestaande wegennet. Het parkeerprobleem in Zandvoort denkt men op te lossen door dit op zoveel mogelijk plaatsen te legaliseren. Of dit echt een oplossing is blijft de vraag zolang men niet van een taakstellend uitgangspunt wenst uit te gaan, waarbij de auto-stroom zou moeten worden gereguleerd. Juist in dit opzicht bieden de gemaakte plannen goede mogelijkheden.

Opvallend is ook de konklusie dat een verlengde Heyermansweg door de duinen de eerstkomende jaren niet nodig is. Dit wil echter niet zeggen dat hij van de kaarten verdwijnt; men wenst een reservering in streek- en bestem-

Helaas heeft de Stichting Duinbehoud de ter visielegging van aanleg- en ontgrondingsvergunning (in de krant) gemist. Daarna is de zaak door tijdgebrek blijven liggen, met als gevolg dat alle vergunningen inmiddels verleend zijn.

Het Staatsbosbeheer heeft, na overleg met de Stichting Duinbehoud, bij Rijnland aangedrongen om nog te redden wat er te redden valt. Helaas blijkt de bereikbaarheid van het Hoogheemraadschap hiertoe niet groot. Men is slechts bereid om de bodem van het zanddepot met plastic te beschermen, en om 30 m² van de groeiplaats van het lepelblad over te brengen naar een plek elders langs de Oude Rijn.

mingsplannen op te nemen. Waakzaamheid blijft dus geboden!

Al met al zijn de gepresenteerde nieuwe inzichten realistischer dan die van de Struktuurstudie Zandvoort, al komt de fietser er nog steeds bekaaid af. Een hoopvolle ontwikkeling.

STUDIEDAG FAUNABEHEER

De in het vorige nummer van 'Duin' aangekondigde studiedag "Faunabeheer in de duinen" zal op 13 februari 1982 gehouden worden. Als inleiders zullen optreden: drs. F. van der Vegte (P.W.N.), mevr. drs. M. Wallage-Drees (R.U. Leiden), drs. B. van Leeuwen (Ministerie van C.R.M.), mevr. drs. G. Baeyens (G.W.A.), drs. E. Wanders (D.W.L.), en drs. J. Mulder (P.W.N.). De discussie zal onder leiding staan van drs. G.J. de Bruijn (R.U. Leiden). In het volgende nummer meer hierover.

RIJNSCHIP

TR

Door Duitse en Nederlandse milieu-organisaties is deze zomer een boot gekocht, dat als milieumeetschip zal worden gebruikt. Het is de bedoeling dat er onderzoek gedaan wordt op de Rijn naar de herkomst van vervuillende stoffen, zodat er gerichte actie kan worden ondernomen tegen de schuldige bedrijven. Het schip zal ook worden ingezet bij de voorbereiding van een in november 1982 te houden internationaal Watertribunaal.

Voor de exploitatie van het schip, dat inmiddels ingericht en vaargereed is, zal per jaar waarschijnlijk zo'n f 45.000,- nodig zijn. Een hiervoor in het leven geroepen stichting probeert door het uitgeven van aandelen en het werven van donateurs het geld bijeen te krijgen. Bovendien zal het meetschip, dat men "Reinwasser" gedoopt heeft, in oktober een promotietocht maken over de Rijn en haar zijrivieren in Nederland.

Voor meer informatie over deze tocht en de verkoop van aandelen kan men terecht bij:

Stichting Reinwater
Damrak 39-I, 1012 LK A'dam
tel 020-249009

GASWINNING OP AMELAND?

TR

Al enkele jaren is bekend dat onder Oost-Ameland en het aangrenzende Noordzeegebied ongeveer 35 miljard m³ aardgas zit. Het grootste deel van dit gas zal worden gewonnen via een viertal boorlokaties op zee. De laatste 5 miljard m³ wil men gaan winnen via de zgn. GLC-lokatie bij de Oerderduinen op Oost-Ameland.

De NAM heeft haast. Om nog dit jaar te kunnen beginnen, probeert men via een "artikel 19-procedure" de zaak snel door te drukken. En dat terwijl er geen enkele reden tot haast is, gezien de voorraden elders. Boven-

(lees verder op blz. 12)